

Ivana Dobrivojević
Goran Miloradović

Ugrožena država?

T K J

Ključno pitanje

Da li smatrate da terorizam kao političko sredstvo može biti opravdano?

Tema

Modul istražuje fenomen terorizma u Kraljevini SHS / Jugoslaviji u periodu 1919– 1934. Temu smo izabrali jer smo željeli da se dotaknemo borbe između terorističkih organizacija i državnih institucija u društvu koje se bori za demokratiju. Kontroverze se nalaze u različitim percepcijama terorističkih organizacija. Dok se država, političke elite i većina populacije snažno protive terorizmu, manjina ih smatra borcima za slobodu.

Ishodi:

- Učenici će prepoznati terorizam kao sredstvo za postizanje potičkih ciljeva.
- Analiziranje istorijskih izvora.
- Uočiti veze između političkih prilika i terorizma.
- Upoređivanje terorizma nekada i danas.

Ciljevi:

- Učenici će steći saznanja o terorističkim aktivnostima različitih političkih grupa u Kraljevini SHS.

90
minuta

Uputstva za predavača:

Aktivnost 1:

Učenici će se upoznati sa temom kroz kontekst i pitanja, dobiće izvore za svoju grupu i sve fotografije.

Aktivnost 2:

Podjela učenika u grupe i analiza izvora.

Aktivnost 3:

Izlaganje zaključaka svake grupe pojedinačno.

Aktivnost 4:

Diskusija.

Korak 1

Oluja misli

Objašnjenje pojmova:

Teorijsko tumačenje terorizma

Najvažniji pojmovi:

Teror: vladavina nasilja, progona, fizičko ugrožavanje i uništavanje protivnika, strahovlada.

Terorizam: sistemsko korišćenje nasilja i zastrašivanja u političke svrhe ili radi iznude novca.

Terorist(a): onaj koji vrši teror, pripadnik terorističke organizacije.

Ivan Klajn, Milan Šipka, Veliki rečnih stranih reči i izraza, Novi Sad 2006.

Uvod

Jugoslavija (Kraljevina SHS) je nastala na Konferenciji mira u Parizu 1919. godine. Kao i druge novoformirane države, bila je dio rješenja pitanja bezbjednosti u Evropi. Od Baltika do Sredozemnog mora formiran je pojas novih država koje u bile pod zaštitom sila pobjednica u Prvom svjetskom ratu. Glavne svrhe tog pojasa država bile su sprečavanje sovjetske ekspanzije u Evropu, obuzdavanje revanšizma poraženih država, otpor italijanskom ekspanzionizmu na Balkanu.

Kao dio tzv. francuskog sistema, Jugoslavija je izvršavala sve tri svrhe. Glavne prijetnje Jugoslaviji stizale su iz Italije i Sovjetskog Saveza, a od tridesetih godina i iz Njemačke. Neposrednu osnovu za napade pružale su suđedne države Mađarska, Bugarska i Albanija. Ekstremni nacionalisti u Jugoslaviji, nezadovoljni novim granicama, imali su podršku Italije, a od početka tridesetih godina i Njemačke. Komuništi su imali stalnu podršku SSSR-a. Unutar zemlje stvoren je front raznih nezadovoljnika novom državom, uključujući i terorističke organizacije. Najaktivnije su bile Komunistička partija, VMRO i ustaše, dok se albansko nezadovoljstvo izražavalo permanentnim oružanim otporom niskog intenziteta. Teroristički napadi na Jugoslaviju javljaju se od njenog osnivanja, a svoj vrhunac imali su tokom tridesetih godina.

Pitanja:

1. Što je terorizam?
2. Koja je razlika između teroriste i borca za slobodu?
3. Pokušajte da objasnite kako ista osoba može biti obilježena u jednoj zemlji kao terorista, a u drugoj kao borac za slobodu? Pokušajte da date neke primjere.
4. Koji su (negativni) efekti terorizma?
5. Kako država najčešće reaguje na terorizam?
6. Da li znaš neke savremene terorističke organizacije i teroristička djela?

Aktivnost 2

Rad u grupama

I grupa - VMRO

Izvor 1

Akcija Makedonskih komita (1919–1934)

Statistika terorističkih akcija sa ove strane granice pokazuje da je u periodu 1919–1934. na jugoslovenskom teritoriju počinjeno 467 napada, terorističkih akcija i slično, koje je organizovao VMRO, tokom kojih je 185 službenih lica i 253 građana – nevinih žrtava, ubijeno ili ranjeno.

Prisjetimo se samo nekih od terorističkih akcija: Masakr seljaka u selima Kadričkovo i Sušivo, koji su stajali 35 ljudskih života, ubistvo generala Mihajla Kovačevića u Štalu i ubistvo još desetak drugih oficira graničara raznih činova; zatim 10 terorističkih napada u javnim zgradama (kafanama i restoranima) koji su odnijeli 94 života, i drugih 28 napada usmjerenih protiv željeznice i njene imovine.

VMRO – Unutrašnja makedonska revolucionarna organizacija osnovana krajem 1893. u Solunu. Nezadovoljna Nejskim mirovnim ugovorom, organizacija je pokušala da terorističkim metodama promijeni granice na Balkanu.

Report of the results of Macedonian komitadji action", 1. 12. 1934;

AJ (Archives of Yugoslavia), 37 (Milan Stojadinovic) – 22 - 174

Izvor 2

Teroristički napadi VMRO

U noći između 30. i 31. maja 1932. godine postavljene su u Beogradu 4 paklene mašine i to: u Ulici Miloša Pocerca, u nedovršenoj zgradi Okružnog ureda za osiguranje radnika u Nemanjinoj ulici, na ogradi II muške gimnazije i kod Štamparije Đura Jakšić u blizini nove skupštine u Ulici kralja Aleksandra, od kojih su samo druga i četvrta eksplodirale (...), dok su ostale dve blagovremeno opažene i demontirane. Dana 30. septembra 1932. godine došao je u Oficirski dom nosač Kresović Đura, noseći jedan mali kufer. Služavka Spasenija Božić koja je tamo prala stepenice, upitala je nosača koga traži, a on joj je odgovorio da je od nekog gospodina na ulici dobio naređenje da sa tim kuferom sačeka nekog kapetana Rankovića. Spasenija, ne poznавajući tog kapetana, uputila je nosača u baštu, da tamo čeka i on je neko vreme izašao, a posle se opet vratio u predvorje, govoreći joj da više ne može da čeka, pa da će se opet nakon kratkog vremena ovamo povratiti. Na to se Kresović uputio prema izlazu da izađe. U taj čas je nastala u predvorju silna eksplozija koja je (...) bila uzrokvana usled eksplozije paklene mašine koja se nalazila u kuferčetu.

Nosač Kresović je pao smrtno pogođen i kratko vreme iza toga umro od zadobivenih povreda, dok je Spasenija Božović (...) bila teško povređena. Ta je eksplozija načinila na samoj zgradi i pokućstvu štetu od 122 770, 24 dinara, kako se docnije utvrdilo. Nosaču Kresoviću je ta eksplozija otrglala obe noge, raskinula krvne sudove na nogama i desnoj ruci, pa je tako nastalo jako krvavljenje usled koga je Kresović, neslušan o delu i učiniocu i umro.

AJ, 135 (Drzavni sud za zastitu drzave) – 100 – 38 / 33.

Izvor 3

Da li na jugoslovensko-bugarskoj granici konstantno tinja tihi rat?

Noćas oko 22 časa vodili su naši graničari borbu sa banditima koji su pokušali da pređu na našu teritoriju. Bande su pomagali i bugarski graničari. Borba je vođena kod karaule Javor Cuka u blizini same granice (...) prema Bosiljogradskom srezu. U borbi su upotrebljene puške, bombe i puškomitrailjezi. Borba je trajala 15 minuta. Banditi su se povukli pod pritiskom puškomitrailjeske vatre (...). Jačina čete je bila pet ljudi. Prema obaveštenju koje imam, komite bi mogle pokušati prelaz na drugoj strani krivo – Palanačkog ili Bosiljogradskog sreza. Preduzete mere. Žandarmi sa milicijom na terenu.

Nezavedeno, bez naslova, iz 1933; AJ, 74 (Dvor) – 50 - 68.

Izvor 4

Finansijski efekti kampanje VMRO-a

Nebrojeni protesti u Sofiji, kojima se tražilo da bugarska vlada provjeri terorističke kampanje VMRO ostali su bez rezultata. Jugoslovenskoj vladi zbog toga nije preostalo ništa drugo do da osigura vlastitu teritoriju od upada i zaštiti živote svojih građana utvrđujući gotovo kompletnu granicu prema Bugarskoj, nekih 400 km, uz značajne troškove (oko 200 miliona dinara). Takođe, jačanje i kontinuirani nadzor nad granicom, željezničkim linijama i javnim zgradama u područjima u blizini bugarske granice zahtijevali su značajna finansijska sredstva (oko milijardu dinara tokom petnaest godina).

"Report of the results of Macedonian komitadji action", 1. 12. 1934; AJ (Archives of Yugoslavia), 37 (Milan Stojadinovic) – 22 - 174

Izvor 5

Ubistvo kralja Aleksandra

Kralj Aleksandar ubijen je 9. oktobra u Marseju, nekoliko minuta pošto se iskrcao sa komandnog broda eskadre „“

Aktivnost 2

Rad u grupama

II grupa - Aktivnosti ustaša

Izvor 1

Ustaški ciljevi

Bombe su potrebne, one su svrsishodne, one su vremenski imperativ, s njima, s paklenim mašinama, s ubojitim streljivom treba tresti rasklimatane zidove krvave kule koja se zove Jugoslavija. Neka bombe krešu, neka se njihov glas razliježe po Hrvatskoj i preko nje, neka njihov broj dnevno bude sto već.

Gric. Evropski prilog Hrvatskog domobrana, 4. 06 1932; AJ, 38 (CPB) – 114 – 565.

Izvor 2

Ustaška je dužnost vraćati milo za drago. No ne jednakom merom. Ustaše, zapamtite, ustaški se plača: za Zub – glavu, za glavu – deset glava! Tako veli ustaško jevanđelje.

Ustasa, 06. 1932, AJ, 135 – 105 – 53 / 33.

Izvor 3

Iako je Udruženje ustaša postavilo sebi kao konačan cilj izdvajanje jednog dela Kraljevine Jugoslavije iz državne celine, ono ne nastoji da postigne taj cilj političkim, makar i ilegalnim, sredstvima borbe, već je uputilo svoju akciju u pravcu da teroristički zastraši široke slojeve naroda atentatima, ubistvima istaknutih ličnosti i rušenjem javnih objekata eksplozičnim materijama, naročito javnih saobraćajnih instalacija i sredstava, kojom prilikom dolazi do materijalne štete, telesnih povreda i ubistava koja sa politikom nisu ni u kakvoj vezi.

AJ, 135 – 114 – 37 / 34

Izvor 4

Terorističke aktivnosti ustaša

Početkom avgusta (1931) došlo je do niza eksplozija bombi na vozovima koji su dolazili iz Austrije. U noći 2. avgusta, bomba je eksplodirala u ekspresnom vozu Minhen–Beograd, koji je prošao kroz Austriju. Do eksplozije je došlo kada je voz stajao u Zemunu, poslednjoj stanici pre ulaska u Beograd. Dva odrasla muškarca i jedan dečak su poginuli, a jedna žena je smrtno ranjena. Jugoslovenske železničke vlasti su smesta odlučile da na granici zadrže sve putničke vagone koji dolaze iz Austrije, i sledećeg dana otkrile su eksplozive u dva vagona, kod Jesenica na austrijskog granici. Vagoni su sklonjeni na sporedni kolosek, ali pretragom nisu otkrivene još dve bombe koje su bile sakrivene iza sedišta i koje su eksplodirale nekoliko časova kasnije.

Godisnji izvestaj Nevila Hendersona, britanskog poslanika u Beogradu, za 1931. godinu,
Z. Avramovski, Britanci o Kraljevini Jugoslaviji, t II, Zagreb 1988, 26.

Izvor 5

Kao rezultat duge serije eksplozija bombi koje su ubijale putnike i uništavale vagone, nijednom stranom vagonu u srijedu nije bilo dozvoljeno da pređe jugoslovensku granicu. Putnici na svim vozovima iz drugih zemalja, izuzev ekspresnog voza iz Italije, bili su obavezni presjeti u jugoslovenske vagone.

"Jugo – Slavian Bar Foreign Rail Cars to Quell Bombing", Journal, Atlanta, 6. 8. 1931; AJ, 38 – 414 – 565.

Izvor 6

Ustaške terorističke aktivnosti

Kao posledica (organizovanja i obučavanja ustaša – prim. prev. I. D.) došao je niz terorističkih akata izvršenih u Jugoslaviji. Kao najvažnije spominjem: Ubistvo Toni Šlegela, direktora lista Novosti u Zagrebu, ubistvo policijskog agenta Josipa Keca i pokušaj ubistva policijskog agenta Josipa Bana koji je teško ranjen; ubistvo policijskog agenta Matije Trebskog i pokušaj ubistva policijskog agenta Frane Blagovića – sve je ovo izvršeno u 1929. godini. Zatim, u 1930. godini, pokušaj attentata paklenom mašinom na železničkoj pruzi Strizivojna–Vrpolje–Mihanovci (paklena mašina je trebalo da eksplodira za vreme prolaska voza kojim je išla deputacija seljaka u Zagreb). Posle toga u 1931. godini dolazi eksplozija paklene mašine u zgradu banovine u Zagrebu i ubistvo Andrije Berica, predsednika opštine u Novoj Gradiški. U 1932. godini sleduje eksplozija paklene mašine u vagonu II klase na liniji Osijek–Vinkovici, eksplozija paklene mašine na pruzi Beograd–Zagreb (...) i eksplozije paklenih mašina u Zagrebu pred pravoslavnom crkvom i u dvorištu XXXII prešadijskog puka. U 1933. godini dolazi (...) eksplozija paklene mašine u policijskom komesaratu u Koprivnici od koje je jedan policijski agent poginuo, a druga dvojica teško ranjena. Posle toga dolazi ubistvo bivšeg ministra i narodnog poslanika Mirka Najdorfera u Zlataru (...), eksplozija paklene mašine u Goli, eksplozija paklene mašine na železničkoj pruzi kod Zapresica itd.

Nezavedeno, bez naslova, iz 1933; AJ, 38 – 103 – 240

Pitanja:

1. Koristeći izvore pokušaj da objasniš zašto ekstremni nacionalisti sanjaju o raspadu Jugoslavije?
2. Analizirajući izvore pokušaj da nađeš sličnosti između terorizma danas i Ustaške organizacije?
3. Koji izvori nam pokazuju eksplicitnu kolaboraciju između dvije terorističke organizacije?
4. Koristeći date izvore pokušaj da zaključiš koje zemlje su (direktno ili indirektno) podržavale Ustašku organizaciju?

Aktivnost 2

Rad u grupama

III grupa - Motivacija za terorizam

Izvor 1

Protesti izmučene Makedonije

Porobljeni makedonski narod u državi kralja Aleksandra Karađorđevića preživljava teške dane. On je tiho stavljen van zakona. Njega biju bez suda i presude, ugnjetavaju i pljačkaju mimo svakog zakona i svakog građanskog i ljudskog prava. Strah i trepet caruju danas Makedonijom. Monarhistička i militaristička klika u Beogradu je odlučila da ognjem i mačem uguši makedonski duh i da u krvi uguši makedonsku nacionalnu svest. Svakog dana padaju glave, svakog dana policija i žandarmerija prebijaju lude nasred ulice. Svakog dana se mirni Makedonci izvlače iz svojih domova, iz zatvora, da bi posle nekoliko minuta bili streljani od strane žandara srpskog kralja.

Nikakva sigurnost života i imovine u Makedoniji danas ne postoji. Tim vrednostima Makedonaca danas raspolažu policija i žandarmerija. Svi su sumnjivi, svačiji život je ugrožen. Niko ne zna da li će živ omrknuti i živ osvanuti. Beograd zločinački čuti o svemu tome. Inače brbljiva i bučna beogradska štampa grobno čuti o tim strašnim maltretiranjima i ubistvima. Ona ako ponešto i saopšti o tim bezbrojnim zlodelima, pripisuje ih protogerovljevim „revolucionarima“ iz Sofije.

Narod se nalazi u očajnom položaju. S jedne strane Protogerov* šalje svoje čete da vrše atentate, od kojih stalno stradaju nevini Makedonci; s druge strane sadašnji režim koristi svaku atentatorsku akciju, uspešnu ili neuspešnu, da bi uvećao teror, koji donosi samo zlo. I tako, po cenu naših života, vodi se spor o tome čija je Makedonija, zbog čega pate samo Makedonci, iako u njemu nisu saučesnici i osuđuju dela i jedne i druge strane.

МАКЕДОНСКО ДЕЛО, Виена, година 3, 25. јануари 1928, бр. 58.

Izvor 2

Siromaštvo dijela seljaštva kao jedan od motiva za pristupanje ustašama

Srez Biograd na moru je onaj rez koji se graniči sa fašističkom Italijom (...). Taj nas živalj teškom mukom muči da se, u prvom redu, otme obmani fašističkog susjeda, jos težu muku muči kako da ishrani sebe i svoju obitelj. Bjeda, siromaštvo je sreza Biograd na moru, narod nema nikakve zarade, nema gdje da unovči ono svojih sirotinjskih produkata (...). Unovčiti mogu samo danas u italijanskom Zadru, jer mu taj grad стоји pred kućnim pragom. Naši gradovi su mu predaleko, najbliži je Šibenik, daleko 100 kilometara, jer željeznice nema. Ova prevelika bijeda, to pravo siromaštvo, to vječito hodanje u Zadar da unovči svoje artikle (...) jeste jedan od glavnih uzročnika da je žiteljstvo nasjelo obmani naših izdajničkih sinova (...). Ovi (...) nagovoriši siromašne seljake neka prime oružje koje im dadoše (revolver), neka iste sakriju i kad im oni poruče neka iste upotrijebi, koliko za svoju odbranu, toliko još više za pomoći njima, jer će brzo doći čas kada će oni biti oslobođeni te teške bijede koja ih nije, da će za njih doći ekonomski spas, a isto tako bolja uprava koja će voditi računa o svim njihovim potrebama i dati im bolji prosperitet života.

Ekspoze Josipa Antunovica, saborski poslanik sa obracanja iz 17.03.1933, stenografske beleske Drzavne skupštine Beograd 1933, 43.

Izvor 3

Pučanstvo koje je zavedeno, sad dolazi do saznanja da su varljiva bila obećanja koja su se davala (...). Utvrđeno je da su odmetnički elementi koji su prebegli u Zadar, obećavali seoskom pučanstvu u Benkovačkom i Biogradskom srezu da će svi oni koji budu učestvovali ili pomagali ustašku akciju, nakon njenog uspeha, kao dobrovoljci dobiti zemlju oko vranskog zemljишta, na državnom imanju Sokoluši.

Odmetnicka akcija u Severnoj Dalmaciji (15. 2. 1933), AJ, 38 – 12 – 42.

Izvor 4

Iako su neki listovi svojim pisanjem stvorili utisak da je Zagreb dom terorizma, javnost je duboko protiv istog.

Izbjegstvo britanskog konzulata u Zagrebu iz 26. 12. 1934, AJ, FO 371 – 409 – 19547

Aktivnost 2

Rad u grupama

III grupa - Motivacija za terorizam

Izvor 5

Jugoslavenski memorandum upućen Ligi naroda (1934.)

28. novembra, jugoslovenska vlada dostavila je generalnom sekretaru Društva naroda memorandum sa dokumentima o navodnom saučesništvu mađarskih vlasti. Taj veoma opširni memorandum sadrži, između ostalih, i sledeće optužbe: da su teroristi u Mađarskoj smeštani u logore sa znanjem i odobrenjem mađarskih vlasti; da su im pružene olakšice za unošenje oružja, eksploziva i propagandnog materijala u Jugoslaviju; da su pod vedrim nebom obučavani upotrebi vatrenog oružja što nije moglo biti nepoznato mađarskim vlastima; (...) da je izbor zločinaca koji je trebalo da izvedu atentat u Marseju izvršen na mađarskoj teritoriji, iz redova specijalno obučenih terorista.

Debata o tom memorandumu, koja je započela 7. decembra (...) je protekla u znaku oštih razmimoilaženja. U noći 10. decembra, nakon dugih i mukotrpnih pregovora, lord čuvar pečata, kao izveštač, podneo je predlog saopštenja i rezolucije koji su jednodušno prihvaćeni u Savetu. Rezolucija je, pozivajući se na obavezu svake države da se bori protiv terorizma i poštuje teritorijalni integritet i nezavisnost drugih država, ukazivala na to da neki predstavnici mađarskih vlasti mogu, u najmanju ruku usled nehata, snositi odgovornost za zločin u Marseju, i tražila od mađarske vlasti da kazni one predstavnike vlasti čija se krivica bude mogla ustanoviti.

Godisnji izvestaj Nevila Hendersona, britanskog poslanika u Beogradu, za 1934. godinu, Z. Avramovski, Britanci o Kraljevini Jugoslaviji, t II, Zagreb 1988, 253 – 254.

Pitanja:

1. Imajući na umu istorijski kontekst pokušaj da objasniš šta je bio okidač za terorizam u međuratnoj Jugoslaviji.
2. Kakav je bio stav (međunarodnih organizacija) Lige naroda prema pitanju terorizma?
3. Koji su motivi bili najviše zastupljeni u odlučivanju pojedinca da se opredijeli za terorizam?

Ustaše tokom obuke u Italiji
Vlado Černozemski u sredini

Arhiv Jugoslavije, 14 – 27 – 72

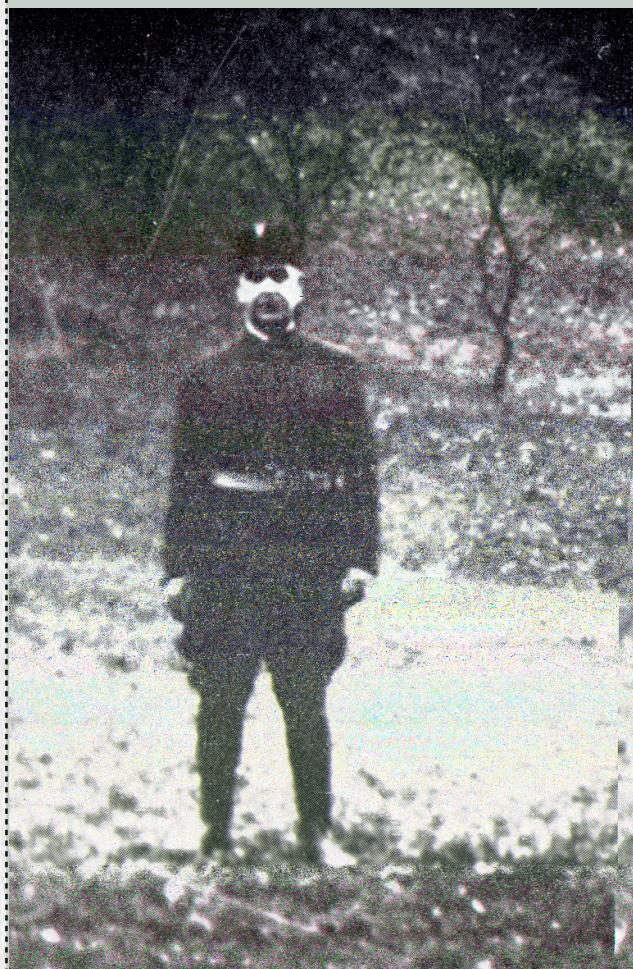
Atentator na kralja Aleksandra Vlado Černozemski u ustaškom logoru za obuku

Bogdan Krizman, Pavelić i ustaše, Zagreb 1978, str. 128

Ante Pavelić u Italiji u ustaškom logoru za obuku

Bogdan Krizman, Pavelić i ustaše, Zagreb 1978, str. 128

Kralj Aleksandar i francuski ministar L. B.

Arhiv Jugoslavije, zbirka fotografija

Atentat u Marseju

Arhiv Jugoslavije, zbirka fotografija

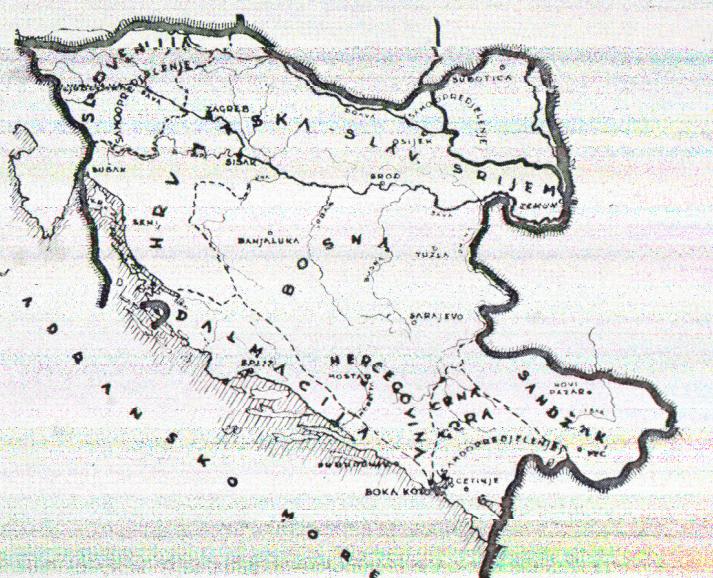
Teritorijalne aspiracije VMRO-a

Letak VMRO-a
Tekst plakata: Makedonija Makedoncima

Teritorijalne aspiracije ustaškog pokreta

NEZAVISNA Država HRVATSKA

Ustaški Poglavnik
Dr. Ante Pavelić
vodja hrvatskog oslobodilačkog
pokreta.

Hrvatski narode!

U Novu Evropu mora ući Slobodna i Nezavisna Država Hrvatska na čitavom gore označenom teritoriju i povjesnom hrvatskom području.

Stvaranje NEZAVISNE HRVATSKE DRŽAVE zastupati će na mirovnim pregovorima dr. ANTE PAVELIĆ, ustaški poglavnik, koji je već pred jedno desetljeće hrvatsku narodnu politiku usmjerio prema danas pobedničkoj Italiji i Njemačkoj i koji je JEDINI U STANJU osigurati sretnu budućnost HRVATSKOG NARODA.

Dajmo sve naše povjerenje Poglavniku dru ANTI PAVELIĆU!

Ustaški letak

Tekst sa plakata:

Nezavisna Država Hrvatska, ustaški poglavnik dr Ante Pavelić, vođa hrvatskog oslobodilačkog pokreta

Hrvatski narode! U Novu Evropu mora ući Slobodna i Nezavisna Država Hrvatska na čitavom gore označenom narodnom i povjesnom hrvatskom području. Stvaranje nezavisne države Hrvatske zastupati će na mirovnim pregovorima dr Ante Pavelić, ustaški poglavnik koji je već pred jedno desetljeće hrvatsku narodnu politiku usmjerio prema danas pobedničkoj Italiji i Njemačkoj i koji je jedini u stanju osigurati sretnu budućnost hrvatskog naroda.

Dajmo sve naše povjerenje poglavniku dr Anti Paveliću.

Bogdan Krizman, Pavelić i ustaše, Zagreb 1978, str. 336.

Pitanja za završnu diskusiju:

1. U vrijeme velike ekonomске depresije, terorizam i borba protiv terorizma uzrokovali su velike finansijske gubitke i ogrmone vojne investicije. Pokušaj da objasniš zašto.
2. Do koje mjere je terorizam promijenio političku situaciju u zemljama?
3. Da li je država mogla da reaguje drugačije? Objasni.
4. Ko je i na koji način ugrožavao državu?
5. Uporedi kakav je bio stav (međunarodnih organizacija) Lige naroda tada, a kakav je stav međunarodnih organizacija danas o pitanju terorizma?